

Eivor Söderström

Utvärdering av DeISam-
projekten 2012-2015

Utvärdering av DeISam-projekten 2012-2015

Eivor Söderström: Utvärdering av DelSam-projekten 2012-2015

FSKC Rapport 1/2015

Ab Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området
Publikationen finns i PDF på vår webbplats www.fskc.fi

Helsingfors 2015

ISBN 978-952-7078-04-4

Innehåll

Innehåll	3
1 Projektens syften och målsättningar.....	5
2 Förväntade effekter: ökad delaktighet, förbättrat samarbete och mera motiverad och kompetent personal	7
3 Resultat	9
3.1 Förverkligad verksamhet: Har projektverksamheten inom DelSam 1-3 varit i enlighet med projektets syften?	9
3.2 Har förväntade effekter förverkligats?	11
3.2.1 Förändring i kunskande.....	12
3.2.2 Syn på delaktighet.....	15
3.2.3 Syn på samarbete.....	19
3.3 Försvårande faktorer.....	21
4 Sammanfattande kommentarer.....	23
Bilaga 1 Sammanfattning av aktiviteterna enligt antal deltagare 2012-2015	24
Bilaga 2 Sammanställda projektrapporter, forskning och annat skriftligt material	25
Bilaga 3 Sammanställning enligt verksamhet på årsbasis	26

1

Projektens syften och målsättningar

DelSam-arbetet har hittills bestått av tre delprojekt, med varierande verksamhetsperioder från hösten 2012 till våren 2015. Finansiering har beviljats för ca ett år i taget, vilket medfört att man kunnat planera för projektverksamheten enbart för kortare tidsperioder i taget. De övergripande målsättningarna för alla delprojekt har ändå varit likartade, och har under hela verksamhetstiden haft två övergripande fokusområden: dels att höra de ungas åsikter och erfarenheter på ett sätt som stöder deras delaktighet och medbestämmande, dels att främja samarbete och samverkan mellan olika aktörer i ärenden som gäller de unga. Under senare delprojekt har utvecklande av de professionellas kunskap och kunskapsproduktion lagts till som målsättning.

Projektens syften utgående från projektplaner kan sammanställas enligt följande:

Syftet med **DelSam 1**-projektet:

1. *att utveckla delaktighetsgenererande metoder* för att effektivisera stödet för ungdomar som riskerar att marginaliseras
2. *att utveckla nya former av samarbete* mellan socialt arbete, ungdomsverkstäder och andra aktörer

DelSam 2 hade två tillägg förutom ovan nämnda syften:

3. *att utveckla det förebyggande ungdomsarbetet*
4. *att utveckla ett utbildningsmaterial* bestående av delaktighetsgenererande arbetsmodeller som prövats och utvecklats i projektet för användning i utbildningen av personal som arbetar med ungdomar

I verkställighetsplanen för **DelSam 3** lyfts som övergripande mål:

5. *Att utveckla kunskap och arbetsmodeller* som kan användas i arbetet med ungdomar som går i eller har gått ut grundskolan. Till projektet kopplas *systematisk kunskapsproduktion* på vetenskaplig bas. Denna kunskapsutvecklande aspekt har vid granskning av praktisk projektverksamhet förstärkts under projektets gång. Fokus under DelSam 3 ska ligga på att *pilotera, testa* olika också funktionella sätt.

I projektrapporten för DelSam 2 gjordes förutom en utvärdering över hur väl verksamheten har svarat mot projektets syften också en logisk ram över projektets aktiviteter, produktmål och effektmål.

Tabell 1 Projektets aktiviteter, produktmål och effektmål, DelSam 2

Resurser	Aktiviteter	Produktmål (vad)	Kortsiktiga effektmål	Effektmål, långsiktiga
<p>Budget (€): Projektchef Projektarbetare i områdena Forskarinsatser: praktikforskare, graduskribent</p> <p>Ungdomar som deltar i verksamheten</p> <p>Professionella: Chefer + praktiker i projektkommunerna, andra stadiets personal i skolor, elevvård (kurator, studiehandledare, lärare), social-sektor, uppsökande verksamhet, ungdomsverkstäders personal, arbets- och näringsbyrå</p>	<p>Delaktighetsgenererande metoder med ungdomar och personal, t.ex. framtidsdialoger, Bikva-processer, 'Puimala'-dialoger</p> <p>För projektets kommuner: Diskussioner om goda praktiker, arbetsseminarier inkl. Workshops med lokala uppföljningar</p>	<p>Dokumentera/ beskriva goda delaktighetsgenererande arbetsmodeller som redan används i projektkommunerna.</p> <p>Beskriva nya arbetsmodeller som utvecklats i projektet för samverkan på individ-, grupp- och allmän nivå: främjar ungdomars delaktighet och medbestämmande, öppenhet, visuella hjälpmedel (vid handlingsplaner), mångprofessionell medverkan</p> <p>Utbildnings- och utvecklingsmaterial för personal som arbetar med ungdomar</p>	<p>Förbättrad samverkan mellan bildning (utbildning, kultur, fritid), socialsektor + arbetskraftsmyndigheter: delad expertis</p> <p>De ungas ökade delaktighet i uppgörandet av sina egna handlingsplaner De ungas ökade delaktighet i att planera service för unga</p> <p>Mer motiverad och kompetent personal som kan arbeta mångprofessionellt och mera effektivt med ungdomarna</p>	<p>Unga som är mera delaktiga i sin egen process</p> <p>Minskad marginalisering av unga</p> <p>Minskat antal unga som är beroende av utkomststöd</p> <p>Motiverad och kompetent personal</p>

2

Förväntade effekter: ökad delaktighet, förbättrat samarbete och mera motiverad och kompetent personal

På lång sikt har förväntade effekter enligt den logiska ramen varit ökad delaktighet för ungdomar i sin egen process, minskad marginalisering av unga, ett minskat antal ungdomar som är beroende av utkomststöd samt en motiverad och kompetent personal som arbetar med de unga.

Som kortsiktiga effektmål nämns förbättrad samverkan mellan bildningssektor, socialsektor och Arbetskraftsmyndigheter, de ungas ökade delaktighet i uppgörande av sina egna handlingsplaner och planering av service för unga. Det tredje effektmålet nämns en mer motiverad och kompetent personal som kan arbeta mångprofessionellt och mera effektivt med ungdomarna. Denna utvärdering har fokuserat på att granska hur väl de kortsiktiga effektmålen förverkligats.

En utvärderingsplan uppgjordes våren 2015 och godkändes av projektets styrgrupp. I utvärderingsplanen konstateras, att främjandet av de ungas delaktighet har varit det främsta utvecklingsområdet under alla delprojekt. Samtidigt har det konstaterats, att DelSam-projekten har verkat på ett brett geografiskt område (Nyland och Österbotten), och nedslagen har ofta varit av engångsnatur. Ungdomar som vid dessa nedslag befunnit sig på ungdomsverkstäderna el. dyl. kan antas ha gått vidare. Målgruppen i utvärderingen bestod därför av professionella, om *det skett en förändring i de professionellas uppfattning i frågor som berör den ungas delaktighet.*

Förändringar och ändringar i synsätt försöker vi fånga med följande frågeställningar:

Beträffande kunnande och attityder:

- Har projektet gett personalen ökad kunskap, ändrade attityder?
- Kan kunskapen tillämpas?

Beträffande syn på delaktighet:

I projektplanerna har det ett flertal gånger hänvisats till Roger Harts delaktighetsstege. Den granskar olika nivåer av delaktighet, och används i enkäten för att granska om svararen anser att en förändring har skett i den egna organisationen.

- Bedömning utgående från Harts delaktighetsstege: före-efter? Har det skett en förändring i den egna organisationens **positionering före och efter** DelSam-projektet?
- Hur syns ungdomars delaktighet i den praktiska verksamheten: i klientarbetet ("uppgörande av sina egna handlingsplaner") och planering/utvecklingsarbete(delaktighet i att planera service för unga)

Beträffande syn på och möjligheter till samarbete:

- Hur lätt är det att få ett fungerande samarbete med andra yrkesgrupper i det mångprofessionella nätverket
- Har DelSam-projektet påverkat respondentens syn på betydelsen av mångprofessionellt samarbete i arbetet med unga?

Materialinsamling har gjorts på tre sätt:

- Enkät till bredare målgrupp våren 2015 (effekter)
- Sammanställning av verksamhet, utvärderingar och annat skriftligt material som gjorts inom delprojekten (hurudan verksamhet, antal och erfarenheter om projektets betydelse)
- Gemensam workshop våren 2015: kollega-utvärdering mellan ungdomsverkstäderna Sveps och Toli (utvärdering av egen verksamhet och erfarenheter av DelSam-projektet).

3

Resultat

3.1 Förverkligad verksamhet: Har projektverksamheten inom DelSam 1-3 varit i enlighet med projektets syften?

Vid genomgång av projektrapporter kan följande uppställning göras på hur förverkligad verksamhet kan placeras i relation till uttalade syften på projekten:

- ❖ **Utveckla och pilotera delaktighetsgenererande metoder i arbetet med ungdomar**
  - Två framtidsdialoger (Helsingfors och Vasa)
  - Tre BIKVA-processer (Två i Raseborg, en i Kristinestad)
  - Fokusgruppintervjuer angående ungdomars IKT-användning, Sveps
  - Fyra "Smilietagging"- tillfällen (Korsholms ungdomsfullmäktige, Sveps, Raseborg finska och svenska)
  - Svenska Hörselförbundets eftermiddag för unga. Presentation av resultat från Bikva-process i Raseborg, grupparbeten och diskussioner om unga hörselskadades syn på arbete, egna strategier och utbildningsmöjligheter.
  - Sveps: Samarbete med skådespelare som träffade unga och ledarna på Start-verksamheten regelbundet för att diskutera och bearbeta de ungas erfarenheter och berättelser. Processen resulterat till en kort film som presenterades på DelSam seminariet 5.2.2015.

- ❖ **Utveckla nya former av samarbete**
  - Skriftlig processbeskrivning av socialt arbete med unga vuxna (Korsholm)
  - Planeringsmöten för pilotering av samarbetsmodell mellan speciallärare, socialarbetare och ungdom på åk 9. Broschyr över sociala tjänster sammanställt. Överenskommelse om pilotering mellan speciallärare och socialarbetare våren 2015. (Korsholm)
  - Utvecklingsarbete mellan utbildningsenheten Optima och ungdomsverkstad After Eight, resulterat i ett förslag på samarbete och pilotering 2015. (Jakobstad)
  - Kollega-utvärdering mellan Sveps och Raseborg sysselsättningstjänster.

- ❖ **Kunskapsutveckling, fortbildningsmaterial och kunskapsproduktion**
  - Fem seminariedagar för en bred målgrupp både i Nyland och Österbotten
  - Fyra metodologiska workshoppar i Nyland.
  - Kontakt till studieenheter och samarbete med andra aktörer: Studerande från Helsingfors universitet, Svenska social- och kommunalhögskolan och Yrkehögskolan Arcada. Ett sätt att skapa kontinuitet inom DelSam är via studeranden som har valt att göra undersökningar inom ungdoms-

frågor; 1 doktorsavhandling, 1 licentiat, 2 pro gradu-arbeten, 2 masters arbeten vid högre yrkeshögskole-examen, 2 praktikforskningsarbeten, sammanlagt 8.

- Stöd för uppsökande arbete m h a virtuellt forum Decibel
- I samarbete med Social-och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet kurs i utvecklingsarbete. "Mångprofessionellt utvecklingsarbete med unga i risk för marginaliering", 5 sp, vårterminen 2015.
- Abstract/presentationer på tre tillfällen, varav en del i relation till projektkoordinatorers doktorsstudier: Tammerfors 2014 Työelämän tutkimuspäivät, internationell konferens SNoW 2014 Shanghai Conference 2014, Aikuissosiaalityön päivät i Helsingfors 2015.
- Medverkan i ett flertal utvecklingsnätverk.

Den förverkligade verksamheten relaterar enligt detta granskningsätt väl till delprojektens uttalade syften. Granskning kan också göras utgående från den logiska ram som uppgjordes inom DelSam 2. I den formulerades produktmål som är resultat av aktiviteterna och då gjordes en skillnad mellan att dels dokumentera och beskriva goda arbetsmodeller som redan används i projektkommunerna och dels beskriva nya arbetsmodeller som utvecklats i projektet (för samverkan på individ-, grupp- och allmän nivå: främjar ungdomars delaktighet och medbestämmande, öppenhet, visuella hjälpmedel (vid handlingsplaner), mångprofessionell medverkan. Som tredje produktmål formulerades utbildnings- och utvecklingsmaterial för personal som arbetar med ungdomar.

Projektverksamheten har i stor omfattning handlat om att testa på redan beprövade delaktighetsgenererande arbetsmetoder (t.ex. framtidsdialog, Bikva, fokusgruppintervju), även om det skett i nya sammanhang och kontexter. Smilietagning och gruppverksamhet med drama som medel kan sägas representera nya inslag, även om direkt nya arbetsmodeller enligt denna granskning inte har utvecklats inom projektet. Den skriftliga processbeskrivningen är exempel på produktmålet att beskriva en befintlig god arbetsmodell som redan används i projektkommunerna.

Speciellt i Österbotten har betydande insatser gjorts för att stöda utvecklandet av samarbetet mellan olika aktörer (t.ex. i Korsholm och Jakobstad), medan tyngdpunkten i Nyland speciellt under senare delen av projektiden legat på kunskapsutveckling, fortbildning och kunskapsproduktion. Pilotering av i projektet utvecklade delaktighetsgenererande och funktionella arbetsmodeller är till vissa delar under planering, men har ännu inte förverkligats i planerad utsträckning.

Beskrivningar av använda delaktighetsgenererande arbetsmetoder och rapporter om satsningar för att befärma samarbetet har gjorts i stor utsträckning och finns allmänt tillgängligt på FSKC:s webbplats, såsom också föreläsningmaterial från seminarier.

Detta material kan väl fungera som stoff till utbildnings- och utvecklingsmaterial för professionella som arbetar med unga. En sammanställning över rapporter, processbeskrivningar och forskning som utförts inom och i relation till projektet finns i bilaga 2.

Projektets två uttalade fokusområden har varit att dels att höra de ungas åsikter och erfarenheter på ett sätt som stöder deras delaktighet och medbestämmande, dels att främja samarbete och samverkan mellan olika aktörer i ärenden som gäller de unga. Projektaktiviteterna har ändå främst riktats till professionella, och detta problematiserades av projektarbetarna under mellanutvärderingen. Att ännu starkare rikta sig till unga och utgå från unga har i intern självutvärdering konstaterats vara en målsättning, som utmanar traditionellt utfört utvecklingsarbete, samtidigt som projektarbetarens mandat ansåg vara en förklarande faktor till att det kan vara svårt att förverkliga i praktiken. (mellanutvärdering DelSam 3).

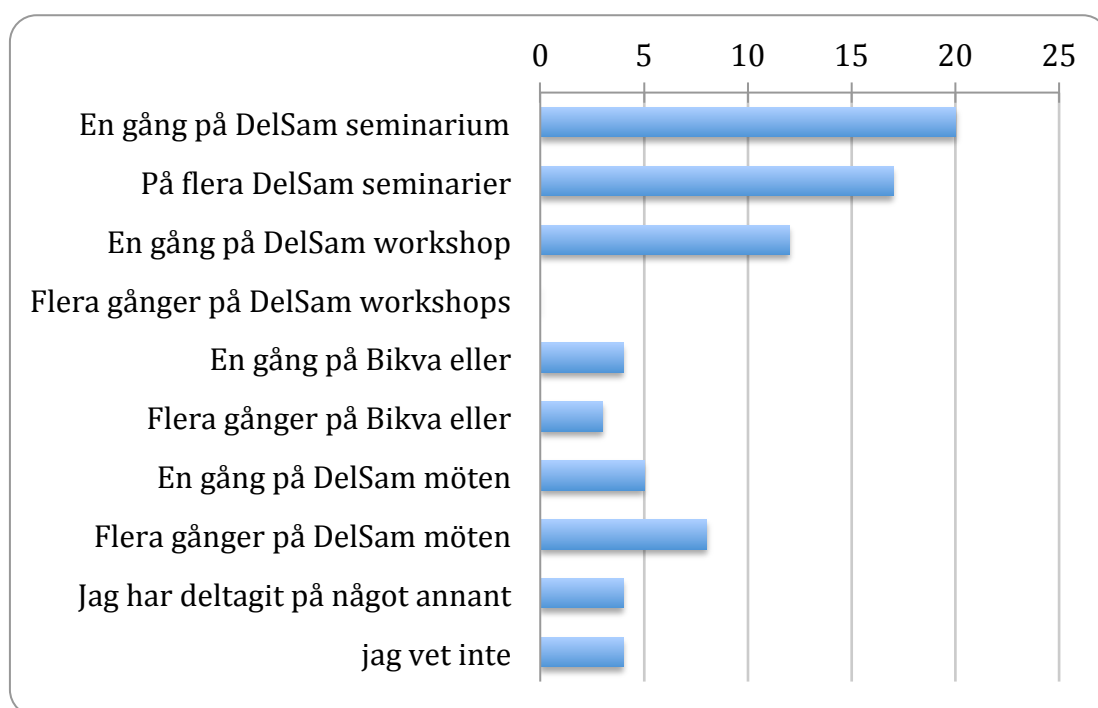
Med tanke på projektets resurser och handlingsutrymme kan projektaktiviteterna sammanfattningsvis sägas relatera väl med målsättningen att utveckla delaktighetsgenererande metoder, nya former av samarbete, kunskap och fortbildningsmaterial.

3.2 Har förväntade effekter förverkligats?

Förväntade effekter på kort sikt har varit: ungdomars ökade delaktighet i uppgörande av handlingsplan och utvecklande av verksamhetsformer, förbättrad samverkan mellan professionella, samt mera motiverad och kompetent personal. För att få en uppfattning om effekter användes dels enkät som informations-samlingsmetod, dels sammanfattas också kort uppfattningar och erfarenheter som tidigare efterfrågats i samband med utfört utvecklingsarbete.

Enkäten skickades ut i april 2015 till en bred målgrupp, som på något sätt har deltagit under årens lopp. 51 personer svarade på enkäten, enligt följande geografiska fördelning: 30 svarare arbetade i Nyland och 21 svarare arbetade i Österbotten. Respondentens deltagande i projektens aktiviteter efterfrågas också. Deltagande i seminarium var det vanligast förekommande alternativet, se bild 2. Fyra svarare hade deltagit i verksamhet som förverkligats i samarbete med projektet, t.ex. kurs på Helsingfors universitet, seminarium eller diskussionstillfällen kring verksamhet.

Tabell 2 Jag har deltagit på DelSam aktiviteter enligt följande (välj alla som motsvarar) (N=51)

3.2.1 Förändring i kunnande

I enkätfrågorna som berör kunnande efterfrågades dels en ökning av allmänt kunnande, dels ökat kunnande om praktiska arbetsmodeller som kan användas i arbetet med unga. Slutligen frågades om respondenten kan tillämpa det hen lärt sig.

Tabell 3 Förändring i kunnandet (n= 51, skala 1= inte alls, 5 = mycket)

	1	2	3	4	5	Totalt	Medelvärde
Har DelSam projektet gett dig ökad kunskap i arbetet med unga	6	10	16	14	5	51	3,04
Har DelSam-projektet gett dig ökat kunnande om praktiska arbetsmodeller som kan användas i arbetet med unga	6	13	11	18	3	51	2,98
Kan du tillämpa det du lärt dig?	4	10	20	12	5	51	3,08
Totalt	16	33	47	44	13	153	3,03

Sex svarare ansåg att DelSam projektet inte gett ökad kunskap, medan majoriteten (30) valde en trea eller fyra på skalan där ett står för "inte alls" och fem för "mycket". Fem svarare gav svarsalternativet 5 ("mycket") på frågan om ökad kunskap. På frågan om ökat kunnande om praktiska arbetsmodeller var svarskurvan liknande, med ett aningen lägre medelvärde 2,98.

Frågan om tillämpning fick det högsta medelvärdet, 3,08. Den öppna följdfrågan "Beskriv hur du i ditt arbete har kunnat tillämpa ditt nya kunnande eller varför du inte har kunnat göra det" fick 30 svar:

Bland svaren som beskriver hur man har kunnat tillämpa det nya kunnandet nämns

- kunskap om konkreta arbetsmodeller (dialogiska, sektorövergripande, nätverksmodeller)
- utvecklat det egna kunnandet och sättet att arbeta med unga (mötas på lika villkor, lyssna och beakta önskemål, föra vidare i organisationen, ny teori)
- bättre kontakt med samarbetspartners
- informationsspridning inom egen organisation, till beslutsfattare och administrativ nivå
- nytta för fortsatt utvecklingsarbete
- idéer och inspiration.

Bland svaren varför man *inte* kunnat tillämpa det nya kunnandet nämns kommentarer om att

- deltagande i seminariet har inte medfört något nytt,
- lagar och förordningar som styr verksamheten, otillräckligt förarbete från projektets del och olycklig tidtabell
- inte tillräckligt tid att bearbeta och implementera det man lärt sig,
- tidspress och splittrade arbetsuppgifter
- inte känts konstruktivt då annan samarbetspart definierat hur man förväntas utveckla sitt arbete.

Erfarenheter insamlade i samband med slutdiskussioner, projektrapportering, workshop

Medverkan i utprovande av delaktighetsgenererande arbetsmetoder har enligt de professionellas självvärdering medfört ökad kunskap och stärkt befintlig kunskap. Framtidsdialogen och Bikva-processerna ansågs av de anställda *bekräfta deras tidigare uppfattning* om att man med verksamheten är på rätt väg och att man gör ett gott arbete. Den goda feedbacken från de unga motiverar de anställda att arbeta vidare, och ta in nya element i sina arbetssätt. Dialogerna och tillhörande grupparbeten gav ett bra material för det fortsatta utvecklingsarbetet, och upplevdes ha *stött utvecklandet av den nya verksamheten, samt fungera som igångsättare av en intern dialogisk utvecklingsprocess*.

I kollega-utvärderingen våren 2015 lyftes förutom Bikvan också de *gemensamma träffpunkterna* med andra fram som värdefulla. Det har upplevts som givande att träffa andra och fundera på gemensamma frågor (styrgruppen) och de seminarier som ordnats inom projektet.

Systematisk insamling av erfarenheter från enskilda seminarier har inte gjorts. Antal deltagare finns nämnda i bilaga 1. Också den mångfald av rapporter och forskningsresultat som finns tillgängliga på FSKC:s sidor kan sägas underlätta tillgång till och källor till ett utökat kunnande. (bilaga 2).

Sammanfattningsvis kan sägas, att respondenternas svar och mellanutvärderingar pekar på en viss förändring i kunnandet. Motivation och kompetens har förstärkts genom att man fått mera teoretisk och praktisk kunskap i samband med seminarier, men också medverkan i lokalt utvecklingsarbete, där projektarbetarna fungerat som igångsättare av och moderatorer för utvecklingsprocesser. Många konkreta exempel på tillämpbarhet gavs. Kommentarer på varför man inte kunnat tillämpa det man lärt sig dels handlar om upplevelser av mindre lyckade projektinsatser men handlar också om frågor som man med projektresurser inte kan påverka.

3.2.2 Syn på delaktighet

Delaktighet granskades ur tre synvinklar: Har det skett en förändring i organisationskulturen under projektets verksamhetsperiod, hur förverkligas den ungas delaktighet vid uppgörande av egna handlingsplaner, samt vid utvecklande av verksamheten?

I projektplanerna har det ofta hänvisats till Harts delaktighetsstege vid diskussion om ungdomars delaktighet. Respondenternas svar på frågor om delaktighet har tolkats i relation till denna delaktighetsstege.

Hart beskriver åtta nivåer i sin trappmodell:

1. Den lägsta nivån handlar inte om egentlig delaktighet utan vuxna använder ungdomarna till att förstärka sin egen sak och låtsas att saken är initierad av de unga. (Manipulation)
2. Den andra nivån innebär inte heller delaktighet utan där använder vuxna ungdomarna till att föra fram sin egen åsikt. (Dekoration)
3. På den tredje nivån förefaller ungdomarna att få komma till tals men egentligen har de mycket litet att säga till om när det gäller hur och varför de medverkar. (Symbolism)
4. På den fjärde nivån får ungdomarna sig tilldelade en roll, får information och förstår varför de är med men de har inget egentligt handlingsutrymme. (Anvisad och informerad)
5. På den femte nivån konsulteras ungdomarna som experter och får information om hur deras åsikter och input används men är inte delaktiga i beslutsfattandet. (Konsulterad och informerad)
6. På nivå sex har ungdomarna ett visst inflytande över processen men initiativet kommer från de vuxna. (Inflytande)
7. På nivå sju är det fråga om att ungdomarna initierar processen och har inflytande på besluten. (Initiativ och inflytande)
8. På nivå åtta, som är nivån med full delaktighet, har ungdomarna initiativrätt och fattar beslut tillsammans med de vuxna. (Initiativ och medbestämmande).

- **Synen på delaktighet inom den egna organisationen**

Inledningsvis efterfrågades respondentens syn på om en förändring har skett inom den organisation som respondenten jobbar för. Respondenten ombads att bedöma den egna organisationens arbetskultur före och efter medverkan i projektet.

Medelvärdet på respondenternas svar var 5,49 innan projektet och 6 efter medverkan i DelSam-projektet på skalan 1-8 (se ovan). En viss förändring har således skett enligt denna granskning. Den femte nivån i Harts stegen kännetecknas av att ungdomarna konsulteras som experter till den sjätte nivån där ungdomarna har ett visst inflytande över processen.

Tabell 4 Synen på delaktighet inom den egna organisationen

	1 manipulation	2 deko- ratio- n	3 sym- bolis- m	4 anvi- sad	5 konsul- terad	6 infly- tande	7 initi- ativ och infly- tande	8 initi- ativ och med- bestäm- mande	Totalt	Medelvärdet
Hurudan var din enhets arbetskultur med tanke på på de ungas inflytande, delaktighet och medbestämmande innan Delsam projektet	1	0	1	9	15	13	9	3	51	5,49
Hurudan är din enhets arbetskultur med tanke på de ungas inflytande, delaktighet och medbestämmande nu efter att ni/du deltagit i Delsam aktiviteter	0	0	0	7	10	15	14	5	51	6

Denna nivå går i linje med enkätens följande frågor där respondenten ombads att med öppna svar beskriva dels hur den ungas delaktighet vid uppgörande av handlingsplaner syns, dels beskriva ungdomarnas delaktighet vid utvecklande av service.

- **Delaktighet i uppgörande av handlingsplaner**

På frågan "Beskriv hur de ungas delaktighet syns vid uppgörandet av egna handlingsplaner" svarade 36 respondenter. 10 svar rörde sig på ett allmänt plan, beskrev allmänna strukturer eller kunde inte ta ställning utgående från nuvarande arbetsuppgifter: "kan inte säga", "under planering", "finns inskrivet". 26 svar beskrev på ett konkret sätt hur ungdomarna är engagerade, och dessa svar fördelades enligt följande:

Tabell 5 Ungas delaktighet vid uppgörande av den egna handlingsplanen jämfört med delaktighetstrappan (n=26)

nivå	1	2	3	4	5	6	7	8
antal		1		1	7	5	3	9

Exempel på tolkning av svaren:

"Dock anser jag att den tidigare rådande kulturen fortfarande lever kvar och ungdomar med utvecklingsstörning antas inte har förmåga att bestämma över sina egna liv." nivå 2: dekoration

"Man tar mera hänsyn till de ungas önskemål och lyssnar på dem mera noggrant för att få fram bättre behovet av stödet": nivå 5: konsulterad

"De är alltid med och kan påverka sin egen livssituation": nivå 7: inflytande

"Jag utgår från vad den unga har för mål och önskningar, så gör vi tillsammans handlingsplan. Viktigt att den unga själv upplever att planen är sådant som hen själv vill förverkliga": nivå 8 medbestämmande

Medelvärdet på svaren enligt denna tolkning är 6,3. Hela 9 svar tolkas beskriva en situation där den unga har initiativrätt och fattas beslut tillsammans med den vuxna (nivå 8).

- **Delaktighet vid utvecklande av verksamhetsformerna**

46 personer svarade på frågan där de ombads beskriva hur delaktigheten syns vid utvecklandet av verksamhetsformerna.

I 17 svar beskrivs strukturer och/eller systematiska verksamhetssätt som är i bruk, såsom: klientråd, brukarråd, elevkår, studeranderåd, unga erfarenhetsexperter, förening inom organisationen, representanter i skolans ledning och direktion,

ungdomsråd, interaktivt på web, grupp på facebook, workshops med unga med jämna mellanrum.

I 15 svar hänvisas till enskilda gånger som ungdomar medverkat i utvecklingsarbete, och som har varit positiva upplevelser som förväntas påverka medverkan också i fortsättningen, t.ex. Bikva, eller så hänvisas till allmänna principer i bemötandet av den unga, t.e. x. individuellt bemötande, dialogiska principer, "man frågar och tar upp saker till diskussion", "genomskinlighet". 5 svarare tyckte att delaktigheten vid planering inte var så bra och kunde vara bättre. 5 respondenter svarade vet inte/har inte sådan insyn att de kan ta ställning, medan 4 svar bestod av mer allmänna reflektioner och tankar om ämnet.

Erfarenheter insamlade i samband med slutdiskussioner, projektrapportering, workshop

Uppfattningar insamlade under processerna har tagit fasta på att ungdomarna genom medverkan i Bikva-processen fått en *konkret erfarenhet* av att delta i utvecklingsarbete, samt antagande om att medverkan har betydelse för deras uppfattning om egen situation. Möjlighet att *föreställa sig en god framtid (empowerment)* ansågs ha en kraftgivande inverkan.

Personalen har i slutdiskussionerna fört fram, att ungdomarnas *tillit* till dem ökar när de märker att personalen lyssnar på dem och strävar efter att åtgärda brister. Personalen ansåg att projektet medverkat till att skapa en öppen dialog och en bättre sammanhållning inom enheten. Ungdomar och personal på alla olika nivåer *har fått säga sina åsikter och alla hade fått höra de andras synvinklar oberoende av nivå*. Ungdomarnas erfarenheter och upplevelser fungerade väl som igångsättare av en diskussion om tyngdpunkter och utvecklingsbehov i ett skede när den nya verksamheten håller på och formar sig.

Dessa tankar bestyrktes i kollegautvärderingen våren 2015 då Bikva processen lyftes fram som en god erfarenhet som gav väldigt mycket, eftersom de unga själva fick delta. Ungdomarna fick upplevelsen av att bli hörda och såg hela kedjan ända upp i organisationen.

Efter framtidsdialogen i Ramp-verksamheten under DelSam 2 fördes en utvärderingsdiskussion av dialogen: De unga hade upplevt framtidsdialogen som hjälpsam med tanke på *egna framtida planer*, samtidigt hade många upplevt det tungt att tänka framåt då vardagen kändes svår. Handledarna ansåg att metoden var *ett bra verktyg i deras arbete* och det fungerande som ett sätt att *konkretisera gruppmedlemmarnas individuella och långsiktiga målsättningar*.

I projektrapporten för DelSam 2 sammanställdes erfarenheter från Bikva-processer och framtidsdialog. Båda arbetssätten ansågs ha visat sig vara välfungerande för att

generera ungdomars delaktighet. Nackdelen med metoderna är att framtidsdialogen kräver en utomstående ledare och att Bikvan är en arbetsdryg process. Erfarenheterna av metoden smiletagning var att den inte kräver mycket förberedelser, är enkel och snabb att genomföra men ger ändå tydliga resultat och konkreta idéer.

Dramaprojektet med skådespelaren som jobbade i grupp med de unga på deras villkor upplevdes som en värdefull satsning i kollega-utvärderingen. Skådespelaren fick ungdomarna att tala och läsa (också sådana som har lässvårigheter), fick ungdomarna att våga bort från sina bekvämlighetszoner. Filmen som gjordes om ungdomarna synliggjorde detta väl. På grund av etiska orsaker gjordes ändå beslutet att inte använda filmsnutten som utbildningsmaterial. Filmen visades på ett seminarium men kommer att förstöras efter avslutad projekttid.

Sammanfattningsvis kan sägas, att en viss förändring upplevdes ha skett i arbetskulturen gällande attityder till de ungas delaktighet, om man jämför värderingen av attityder innan projektet med värderingen efter projektet. Hurudan tyngd som läggs vid ungdomars medverkan vid uppgörandet av handlingsplaner verkar variera en del, även om flesta svar tyder på att ungdomarna på något sätt deltar vid planeringen. Gällande medverkan i utvecklingsarbeten pekar en stor del på existerande strukturer för deltagandet, medan andra svar främst beskrev inställningen till ungdomarnas andel då utvecklingsarbetet sker i vardagen på ett mera spontant och osystematiskt sätt. Erfarenheterna av ungdomars medverkan vid delaktighetsgenererande arbetsmodeller har överlag varit mycket positiva, och har haft en positiv inverkan på personalens attityder till ungdomarnas delaktighet. Pilotering av delaktighetsgenererande sätt att uppgöra handlingsplaner kunde ha varit ett intressant upplägg i detta sammanhang.

3.2.3 *Syn på samarbete*

Frågorna på samarbete fick 49 svar. På frågan om hur lätt det är att få ett fungerande samarbete till stånd valde 37 svarare av 49 alternativen 3-4. En svarare ansåg att det är mycket lätt, medan en svarare ansåg det mycket svårt. Sju svarare ansåg att DelSam projektet inte alls hade påverkat synen på samarbete, medan 31 svarare hade valt alternativen 3 och 4. Sex svarare ansåg att projektet hade påverkat synen mycket.

Tabell 6 Mångprofessionellt samarbete (N=49, 1= mycket lätt/inte alls, 5=mycket svårt/mycket)

	1	2	3	4	5	Totalt	Medelvärde
Hur lätt är det att få ett fungerande samarbete med andra yrkesgrupper i det mångprofessionella nätverket	1	9	22	15	1	48	3,13
Har DelSam-projektet påverkat din syn på betydelsen av mångprofessionellt samarbete i arbetet med unga?	7	5	18	13	6	49	3,12
Totalt	8	14	40	28	7	97	3,12

Erfarenheter insamlade i samband med slutdiskussioner, projektrapportering, workshop

Ida Lindvall gjorde sin praktikforskning inom ramen för DelSam, och hade som målsättning att granska projektets andel i frågor som berör samarbete. (Lindvall, Ida: Det är jättesvårt när man börjar blanda äpplen och päron i fruktkorgen gladeligen, 2014.) Enligt henne har DelSam-projektet fungerat främst som en samlingsplats för kunskap. Aktörer får dela med sig av sin kunskap och inspirera andra till nya arbetssätt, men aktörerna samarbetar inte dagligen och effektivt för att t.ex. utveckla och implementera något specifikt arbetssätt. Hon valde därför att i sin materialsamling fokusera på att granska erfarenheter från de workshoppar som ordnades inom Delsam 2, och uppfattningar på allmänt plan om samarbetets utmaningar i ungdomsarbete.

Lindvalls konstaterande beskriver sannolikt läget också våren 2015. Utvecklingsarbeten som handlat specifikt om samarbetsmodeller har dokumenterats och planer på pilotering har gjorts, men få praktiska erfarenheter av dessa finns att tillgå i detta skede. Projektet har fungerat som samlingsplats och medverkat till att aktörer kunnat mötas för att granska samarbetsfrågor, som i förlängningen kan förväntas ha en positiv effekt på det praktiska samarbetet.

Ris och ros

I enkäten gav möjligheten till fria kommentarer om DelSam projektet 18 svar, med ganska stor variation. Merparten av svaren (13) såg stor nytta med projektet, där projektet fungerat som utomstående inspiratör och moderator av utvecklingsarbete, möjliggjort nätverk och mötesplatser. En viss kritik framfördes också: projektarbetarnas sakkunskap gällande verksamhetsförutsättningar och direktiv upplevdes inte som tillräcklig, verksamheten upplevdes som något oklar och otydlig i sin struktur, fungerande på "för kort varsel" och beaktade inte tillräckligt bra att den ordinarie verksamheten ska löpa på hela tiden.

Denna uppfattning om brister i planering och tidtabeller framkom också under kollega-utvärderingen i samband med DelSam 3. Som feedback och önskemål med tanke på eventuell fortsättning omtalades behovet av en mera klar tidtabell redan från början av projektet, så att man kan planera in de eventuella verksamheterna både med personalen och med de unga. Det upplevdes vara bra om någon utifrån kommer och talar med ungdomarna.

I kollega-utvärderingen konstaterades också att små svenska aktörer kan ha svårigheter att få sin röst hörd och uppmärksammas i administrationen på lokal och nationell nivå. Projektdeltagandet och medverkan i ett finlandssvenskt utvecklarnätverk ger ett mervärde med tanke på synlighet, då gemensamma erfarenheter och resultat redovisas vidare till påverkare och beslutsfattare.

3.3 Försvårande faktorer

Projektarbete har utförts i lokala kontexter där många faktorer inte är inom projektarbetarnas kontroll. Organisationsförändringar, arbetstryck och personalbyten försvårar ofta genomförandet av planerad verksamhet. Också avbrott i projektfinansieringen har avbrutit verksamheten för längre tider, och försvårat långsiktigt grepp.

T.ex. utvecklingsarbetet med Jobcenter i Kristinestad förverkligades inte planenligt. Projektkoordinator Ann Backman konstaterar i sin analys att

"utvecklingsarbete förutsätter en viss stabilitet i verksamheten, t.ex. läget med Jobcenterns framtid och finansiering försvårade planerna på utvecklingsarbetet. Utvecklingsarbete förutsätter även stöd från ledning både från offentliga sektorn samt tredje sektorn för att kunna engagera praktiker i utvecklingsarbete. Att utveckla och stöda olika verksamhetsformer är även ett sätt för personalen att kunna få inspiration och verktyg i arbetet. Således är det ett sätt att upprätthålla kunskap och föra arbetet vidare. Det är dock svårt att satsa på utvecklingsarbete i tider då arbetssituationen är osäker och när inbesparingskrav hotar alla sektorers kärnverksamhet. De ekonomiska svåra tiderna sätter sin prägel på hela kommunens verksamhet och påverkar även hur det

sektorövergripande arbetet förlöper. Inom DelSam-projektet kan man konstatera att dessa faktorer har påverkat arbetet och hur väl målsättningarna för projektet har varit möjliga att nå.”

Projektkoordinatorerna har kontinuerligt diskuterat de olika verksamhetsmiljöerna projektet verkar i, och hur dessa påverkar projektverksamheten. Då samarbetsparten har ekonomiska svårigheter, eller andra svårigheter i egen organisation, blir det svårt med samarbete. Projektarbetarna möter således många olika verkligheter hos andra aktörer, och ”då gäller det att söka nya vägar, små stigar om man skulle komma via något annat till huvudmålsättningen”. Det är således ett medvetet val att försöka fungera flexibelt, samtidigt upplevdes det viktigt att ha regelbundna utvärderingsdiskussioner, då det är ”lätt att gå vilse när man hamnar att orientera sig på nytt och på nytt”.

4

Sammanfattande kommentarer

DelSam- projektet har fungerat på ett brett geografiskt område, vilket lett till att det är många i det finlandssvenska nätverket som jobbar med ungdomar som på något sätt har kommit i kontakt med projektet. Nedslagen har varierat i omfattning och gällande innehåll, från deltagande i arbetsseminarier och konkret lokalt utvecklingsarbete till medverkan i kunskapsproduktion om ungdomsfrågor. Projektets viktiga funktion har varit att fungera som en koordinerande samlingsplats för aktörer i nätverket, forum för reflektiv diskussion mellan olika aktörer, som inspirationskälla och igångsättare av utvecklingsarbeten.

Slutsatsen i denna utvärdering är att projektaktiviteterna varit i enlighet med uttalade syften och målsättningar. Effekter, såsom förändringar i kunskande och attityder, är resultat av långsiktiga insatser under en lång tidsperiod, och kan inte ske enbart med projektinsatser, även om projektinsatserna enligt denna granskning medverkat till en förändring i de professionellas uppfattningar, kunskande och attityder i frågor som berör ungas delaktighet.

Bilaga 1

Sammanfattning av aktiviteterna enligt antal deltagare 2012-2015

En del av personerna har deltagit i flera aktiviteter

Bikva	Sammanlagt	Ungdomar	Professionella
Raseborg 2012	20	11	9
Kristinestad 2013	25	7	18
Raseborg 2014	17	9	3+5
Totalt			
Framtidsdialog			
Sveps 2012	11	6	5
Vasa Föregångarna 2013	7	5	2
Totalt			
Fokusgruppintervju, sveps 2013	12	12	
Metodologiska workshoppar 2013	49	1	48
Fem seminarier			
Helsingfors 30.1.13	60	10	50
Vasa 18.11.13	58	-	58
Helsingfors, videoförbindelse till Vasa	60	5	55
5.2.14	70	-	70
Helsingfors 18.11.14	ca 65	7	c.60
Vasa, med videolänk till Helsingfors			
5.2.15			
Smiletaggning 2013			
Korsholm ungdomsfullmäktige	17	17	
Sveps	18	18	
Raseborg	14	12	2
Totalt			
Utvecklings/utvärderingsgrupper 2014-2015			
Jakobstad	16	-	16
Korsholm	5	5	
Sveps och Raseborg 30.3.15			
Totalt			
Workshoppar för unga 2014-2015			
Sveps drama			
Svenska hörselförbundet			
Totalt			
Kurs i utvecklingsarbete			
Studering som forskat i ungdomsrelaterade frågor	8		
Totalt			

Bilaga 2

Sammanställda projektrapporter, forskning och annat skriftligt material

Projektrapporter:

- Björkenheim, Montonen, Söderström, Österlund-Holmqvist: Projektrapport DelSam I. Delaktig i samhället 2012-2013. Om stöd till ungdomar på väg in i arbetslivet. FSKC Rapporter 1/2013.
- Backman, Montonen, Koskinen: Projektrapport för DelSam II 2013-2014. FSKC Arbetspapper 3/2014.

•

Utvecklingsprocesser, -metoder, praktikforskning:

- Backman och Nyholm: Utvidgad handledning – vägen till sysselsättning för unga vuxna. FSKC Arbetspapper 1/2014.
- Backman: Processer inom sysselsättning i socialt arbete med ungdomar och unga vuxna – inom Korsholms kommun. November 2013- januari 2014.
- Lindvall Ida: Det är jättesvårt när man börjar blanda äpplen och päron i fruktkorgen gladeligen” en studie om samarbetets utmaningar i ungdomsarbete. Praktikforskningsrapport 2014. (Feedback på deltagarnas erfarenheter från Workshoppar)
- Nyman, Hanna: Ungdomars attityder till arbete – en kvalitativ undersökning om arbetets betydelse. Pro gradu avhandling. Helsingfors universitet.
  - Backman och Söderström: Möjliga samarbetsområden mellan Optima och ungdomsverkstad. Delsam III rapport. 25.11.2014 samt Förslag på samarbete mellan Optima och After Eight 2.4.2015
- Metoden Smilietagning: skriftligt material om metoden på Fskc: hemsida, material (opublicerat): från tillfällen Korsholms ungdomsfullmäktige, Sveps, Raseborg
- under arbete:
  - Puustinen Annika: mastersarbete om Bikva-processen
  - Puustinen och Koskinen: FSKC arbetspapper under arbete, deadline april 2015.
  - Drama som redskap: arbetspapper under planering
  - doktorand Camilla Granholm
  - Sjölund, Katarina pro gradu
  - Baarman, Johanna mastersarbete för högre högskole-examen

Bilaga 3

Sammanställning enligt verksamhet på årsbasis

Delsam 1: april 2012-april 2013

Helsingfors/Sveps:

- en framtidsdialog 27.11.12 med ungdomar och personal (sex ungdomar och fem anställda)
- deltagande på seminariedag 30.1.13 med en egen presentation som ungdomarna planerade (antal:
- en slutdiskussion 26.4.13 med ungdomar och personal (två anställda och fem ungdomar)

Projektområdet Raseborg: ungdomsverkstäderna KOI och Fixar-Malte:

- en BIKVA-process på fyra nivåer med ungdomar (11), personal (5), ledning (4) och politiker (13.11.12-4.4.13)
- en seminariepresentation 30.1.13 som ungdomarna planerade och framförde och
- en slutdiskussion 12.3.13 med ungdomar och personal (alla ungdomar och personalen vid ungdomsverkstäderna)

Övrig projektverksamhet

- en seminariedag 30.1.13 : Att hitta sin väg in i arbetslivet – hurdant stöd behövs?(antal:
- praktikforskning: en forskarsocialarbetares licentiatstudier: gemensam kunskapsproduktion
- presentationer av projektet i nätverk och massmedia
- projektrapport DelSam 1

Delsam 2: april 2013- april 2014

Projektområdet Österbotten:

- Kristinestad: En Bikva-utvärdering vid Jobbcenter på fyra nivåer med ungdomar (7), personal (4), sektorövergripande nätverk (14) och stadsstyrelse (FSKC arbetspapper).
- Vasa: en framtidsdialog 13.11.13 i RAMP-gruppen vid Föregångarna (fem ungdomar och två handledare) och en uppföljande diskussion.
- Korsholm: Skriftlig processbeskrivning av socialt arbete med unga vuxna på basen intervjuer med alla socialarbetare och chefen för familje- och individomsorgen på Korsholms kommun (FSKC rapport).

Projektområdet Nyland:

- förberedelser har gjorts för en uppföljning av en Bikva-utvärdering som gjordes inom Delsam 1 i Raseborg. Processen genomfördes 2014.
- Fokusgruppintervjuer angående ungdomars IKT-användning, Sveps (12 ungdomar)

Hela området:

- Fyra "Smilietagging"- tillfällen (Korsholms ungdomsfullmäktige, Sveps, Raseborg finska och svenska, sammanlagt 49 unga) för att få reda på ungdomarnas åsikter om det planerade DelSam III-projektet.

- fyra metodologiska workshoppar i Nyland. 26.9.13 på FSKC tillsammans med Praxisarenan, 28.10.13 på FSKC, 2.12.13 på sysselsättningsavdelningen i Raseborg och 17.12.13 på Sveps (sammanlagt 49 deltagare). Feedback på deltagarnas erfarenheter samlas 2014 av studerande Ida Lindvall, praktikforskningsrapport 2014).
- två seminarier (Vasa 18.11.13. och 5.2.14 Helsingfors)
  - Den 18.11.2013 i Vasa. "Hur kan vi bemöta unga?" Seminariet skedde i samarbete med ungdomsforskarna vid Åbo Akademi. Professionella från olika yrkesområden, t.ex. kommunalt anställda inom sociala sektorn och fritidssektorn, ungdomsverkstäder, AN-byrån, tredje sektorn och många studeranden. (58 deltagare)
  - 5.2. "Ungdomar i (det digitala) samhället." Helsingfors med videolänk till Åbo Akademi i Vasa. Professionella, ungdomar från verkstäderna Sveps och KOI (med posters över erfarenheter av verkstadstiden), studeranden (posters om deras pågående studiearbeten). Tillställningen videobandades och materialet kan användas exempelvis i fortbildning. (60 deltagare)
- kontakt till studieenheter och samarbete med andra aktörer:
  - studerande från Helsingfors universitet, Svenska social- och kommunalhögskolan och Yrkeshögskolan Arcada. Ett sätt att skapa kontinuitet inom DelSam är via studeranden som har valt att göra undersökningar inom ungdomsfrågor. (1 doktorsavhandling, 1 licentiat, 2 pro gradu, 2 masters arbeten vid högre yrkeshögskole-examen, 2 praktikforskningsarbeten, sammanlagt 8)
  - medverkan i sex utvecklingsnätverk
  - deltagande/medverkan vid fem seminarier
- Projektrapport Delsam 2

Delsam 3: april 2014- april 2015:

Projektområdet Österbotten

- **Jakobstad:** Utvecklingsarbete mellan utbildningsenheten Optima och ungdomsverkstad After Eight, resulterat i ett förslag på samarbete och pilotering (18.9.14 workshop för Optima personal, 8 deltagare, 10.3.15 workshop för Optima (3 delt.) och AE (5 delt), sammanlagt 16 delt. Två skriftliga rapporter 2014)
- **Korsholm:** Fortsättning på arbete påbörjat inom DelSam 2. Planeringsmöten för pilotering av samarbetsmodell mellan speciallärare, socialarbetare och ungdom på åk 9. Broschyr över sociala tjänster sammanställts. Överenskommelse om pilotering mellan speciallärare och socialarbetare, försöken utvärderas i maj 2015 (?)
Ungdomssektorn planerar ordna handledning vid övergångsskedet till andra stadiet.
- **Kristinestad:** Planerad workshop 19.3.15 med temat samarbete över sektorgränser inhyerades pga för få deltagare.

Hela projektområdet

- Stöd för uppsökande arbete m h a virtuellt forum Decibel:
- DelSam seminarie 5.2.15 i Vasa med länk till Helsingfors: Från förebyggande arbete till fortsatt stöd.

Projektområdet Nyland

- Raseborg: gemensamma diskussioner med personal utgående från Bikva-process. Annika Puustinen gör mastersarbete, Puustinen och Koskinen har arbetspapper under arbete.
- Sveps: Samarbete med skådespelare Petter Kevin på Teaterhögskolan. Projektkoordinator har knutit kontakt, främjat samarbetet och förhandlat med Teaterhögskolan. Skådespelaren träffade unga på Start-verksamheten och ledarna regelbundet för att arbeta och bearbeta de ungas erfarenheter och berättelser. Processen resulterat till en kort film som presenterades på DelSam seminiet 5.2.2015.
- I samarbete med MWI forskarsocialarbetare 18.11.14 seminariet Skillnaden- från vision till handling i arbetet med unga (70 deltagare)
- Svenska Hörsselförbundets eftermiddag för unga. Presentation av resultat från Bikva-process i Raseborg, grupparbeten och diskussioner om unga hörselskadades syn på arbete, egna strategier och utbildningsmöjligheter.
- I samarbete med Social-och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet kurs i utvecklingsarbete. "Mångprofessionellt utvecklingsarbete med unga i risk för marginaliering", 5 sp, vårterminen 2015.
- Abstract/presentationer på tre tillfällen, varav en del i relation till projektkoordinators doktorsstudier: Tammerfors den 6. – 7.11.2014 i Työelämän tutkimuspäivät, internationell konferens SNoW 2014 Shanghai Conference, Shanghai 28 – 29 November 2014, Aikuissosiaalityön päivät i Helsingfors den 22.-23.1.2015.)
- Kollegautvärdering mellan Sveps och Raseborg sysselsättningstjänster 30.3.15 (5 personer)
- Mellanutvärdering 12.12.14 för projektpersonal

AB DET FINLANDSSVENSKA KOMPETENSCENTRET
INOM DET SOCIALA OMRÅDET - FSKC
Georgsgatan 18 A, 00120 Helsingfors
www.fskc.fi

